

Słowem wstępu

Z wielką przyjemnością zapraszamy Państwa do lektury kolejnego numeru *Studia Scandinavica*, który został podzielony na pięć działów.

Artykuły sekcji „Literatura i język” wprowadzają napięcie między światem literatury dawnej a literaturą współczesną. Autorzy dwóch pierwszych tekstów badają związki piśmiennictwa staroskandynawskiego z europejskim antykiem oraz kontynentalną klasyką średniowieczną. Grzegorz Bartusik rozpatruje konceptualizację ludzkiego losu w poezji i prozie staroskandynawskiej, wskazując na jej starożytność – greckie i rzymskie – proveniencje. Natomiast Martina Mandera-Rzeczpińska porównuje norweskiego króla Olafa Tryggvasona, takiego jak go postrzegali autorzy sag, z Percewalem wyłaniającym się z opowieści Chrétiena de Troyesa. Bohaterami dwóch następnych artykułów jest dwoje norweskich współczesnych prozaików: Gaute Heivoll (ur. 1978), znany polskiemu czytelnikowi autor takich książek, jak opowiadanie dla dzieci *Niebo za domem* i autofikcyjna powieść *Zanim spłonę*, oraz Inghill Johansen (ur. 1958), specjalizująca się we fragmentarycznej, lirycznej prozie, w której istotną rolę odgrywają rzeczy jako „obiekty pamięci”, powiązane ze swymi właścicielami. Heivolla przybliży nam Karolina Drozdowska, dociekając roli przestrzenności w metaforyzowaniu „choroby jako drogi do zdrowia” w jego powieści historycznej *Kongens hjerte* (Serce króla). O narracji Johansen i przenikającej ją sceptycyzmie wobec możliwości języka pisze Thomas Seiler. Część „Literatura i język” zamyka artykuł Anny Olszewskiej, analizujący stereotypy płci w podręcznikach do nauki języka polskiego i norweskiego dla obcokrajowców.

Następną sekcję, zatytułowaną „Historia i społeczeństwo”, otwiera obszerne studium szwedzkiego historyka Martina Englunda, będące plonem badań prowadzonych w ramach projektu „Vi, de fördrivna” („We, the expelled”), poświęconego analizie dokumentów świadczących o reakcji na spotkanie ze Szwecją osób emigrujących z Polski w wyniku antysemitycznych nastrojów w latach 1967–1972. Kolejne dwa artykuły są doskonałym przykładem interdyscyplinarności badań skandynawistycznych. Leszek Leśniewski analizuje modele autonomii wypracowane przez Wyspy Owcze, Grenlandię i Wyspy Alandzkie, stawiając przy tym pytanie o stopień przygotowania tych terytoriów do uzyskania pełnej niezależności. Natomiast artykuł Anny Lusińskiej jest głosem w dyskusji nad skandynawską reklamą w kontekście stereotypu Skandynawka i Skandynawii.

Interdyscyplinarnie jawi się także sekcja „Debiutów naukowych”, w której obok odwołującej się do pojęcia intermedialności analizy muzycznych wątków w dwóch

Bergmanowskich filmach *Sarabanda* (2003) i *Jesienna sonata* (1978) autorstwa Romana Aleksandra Kraińskiego, znajdziemy artykuł Barbary Bieniek, która łącząc perspektywę kulturoznawczą z politologiczną, przygląda się sposobom kreowania wizerunku przez następczynię szwedzkiego tronu, Wiktorię Bernadotte.

Ponadto, zgodnie z założeniami naszego czasopisma, staramy się prezentować wybór nowszych publikacji skandynawistycznych. Wśród omówionych w tym numerze książek znalazły się:

- monografia *The Poetry of Jan Erik Vold and the Norwegian Lyric Modernism in the 1960s*, której autorka, Raluca-Daniela Răduț, przybliży poezję Jana Erika Volda, poety, performerera i tłumacza, jednego z najważniejszych współczesnych norweskich twórców;
- *PhD Studies in Norwegian Literature*, redagowana przez zespół wykładowców z Babeş-Bolyai University (Sanda Tomescu Baciuc, Fartein Th. Øverland, Roxana-Ema Dreve, Raluca-Daniela Răduț, Raluca Pop) antologia artykułów przygotowanych przez uczestników pierwszego na tamtejszej uczelni seminarium doktoranckiego poświęconego w całości literaturze norweskiej, którego opiekunem naukowym w latach 2010–2020 była znamienita norwegistka profesor Sanda Tomescu Baciuc;
- *Shamanism and Culture*, wciąż aktualna (choć jej pierwsze wydanie pochodzi z roku 1997) monografia fińskiego religioznawcy Juhy Pentikäinena, analizującego holistycznie jedno z centralnych zjawisk w kulturach subarktycznych, jakim jest szamanizm;
- zrecenzowany przez pracującą na Uniwersytecie Gdańskim fińską wykładowczynię Laurę Santoo reportaż *Kocie chrzciny. Lato i zima w Finlandii*, w którym japonistka i reportażystka Małgorzata Sidz, z wyraźnie subiektywnej perspektywy, opisuje „Kraj Tysiąca Jezior” i jego mieszkańców;
- antologia *Rekonesans. Nordycka powieść historyczna w XXI wieku* (red. Maria Sibińska), podejmująca próbę rozpoznania przemian, które wpływają na kształt tytułowego zjawiska, negocjującego między gatunkową powieścią historyczną, literaturą popularną, społecznie uzgodnionymi wizjami historii a postmodernistyczną krytyką takich pojęć, jak czas czy naród.

Tegoroczny numer zamyka relacja z konferencji *Nordic Challenges „Nordic Neighbourhoods: Affinity and Distinction in the Baltic Sea Region and Beyond”* autorstwa Karoliny Drozdowskiej, Marty Grzechnik i Kazimierza Musiała.

Życzymy inspirującej lektury!

Redakcja

Foreword

We are pleased to invite you to read this volume of *Studia Scandinavica*, which proposes five sections.

The articles in the section “Literature and Language” introduce tension between the world of old literature and contemporary literature. The authors of the first two contributions explore the relationship between Old Scandinavian writings and European Antiquity and continental medieval classics. Grzegorz Bartusik examines the conceptualisation of human fate in Old Scandinavian poetry and prose, pointing to its ancient – Greek and Roman – provenance. Martina Mandera-Rzeczyńska compares the Norwegian king Olaf Tryggvason, as described by the authors of the sagas, with Perceval emerging from the story of Chrétien de Troyes. The protagonists of the next two articles are two Norwegian contemporary fiction writers: Gaute Heivoll (born 1978), author of such books as a story for children *Himmelen bak huset* [Heaven Behind the House] (Polish edition: *Niebo za domem*) and the autofictional novel *Før jeg brenner ned* (*Before I Burn*, *Zanim splanę*), and Inghill Johansen, who writes fragmentary, lyrical prose in which things play a vital role as “memory objects” linked to their owners. Heivoll is introduced to us by Karolina Drozdowska, who investigates the role of spatiality in the metaphor of illness as “a road to health” in his historical novel *Kongens hjerte* [The King’s Heart]. Thomas Seiler, in turn, writes about Johansen’s narration and the scepticism about the potential of language which permeates it. The “Literature and Language” section closes with an article by Anna Olszewska, analysing gender stereotypes in textbooks for learning Norwegian and Polish as foreign languages.

The following section, “History and Society,” opens with an extensive study by the Swedish historian Martin Englund, which is the result of his research conducted as part of the project *Vi, de fördrivna* [We, the Expelled], devoted to the analysis of records documenting how the people who emigrated from Poland to Sweden in 1967–1972 due to the antisemitic campaign reacted to their new country. The next two articles are a perfect example of the interdisciplinary nature of Scandinavian studies. Leszek Leśniewski analyses the models of autonomy developed by the Faroe Islands, Greenland and the Aland Islands, at the same time asking how well they are prepared to gain full independence. The article by Anna Lusińska, in turn, is a voice in the discussion on Scandinavian advertising in the context of stereotypical images of Scandinavians and Scandinavia.

This year's "Scientific Debuts" section is also interdisciplinary: apart from an analysis of musical motifs in two Bergman's films, *Saraband* (2003) and *Autumn Sonata* (1978), by Roman Aleksander Kraiński, referring to the concept of intermediality, it also contains an article by Barbara Bieniek, who combines the cultural studies perspective with that of political studies to look at the ways in which the heir apparent to the Swedish throne, Victoria Bernadotte, creates her image.

One of the aims of our journal is to present a selection of the latest publications in Scandinavian studies. The books reviewed in this volume include:

- *The Poetry of Jan Erik Vold and the Norwegian Lyric Modernism in the 1960s*, a study by Raluca-Daniela Răduț, who writes on the poetry of Jan Erik Vold, a poet, performer and translator, one of the most important contemporary Norwegian authors;
- *PhD Studies in Norwegian Literature*, edited by a team of lecturers from the Babeş-Bolyai University, Romania (Sanda Tomescu Baciu, Fartein Th. Øverland, Roxana-Ema Dreve, Raluca-Daniela Răduț, Raluca Pop), a collection of studies by participants of the first PhD seminar programme at this university devoted entirely to Norwegian literature; the volume includes papers by those who did their research in 2010–2020 under the guidance and mentorship of the renowned Norwegian studies scholar Professor Sanda Tomescu Baciu;
- *Shamanism and Culture*, a monograph by the Finnish religious studies scholar Juha Pentikäinen, who holistically analyses one of the central phenomena in subarctic cultures, which is shamanism; although it was first published in 1997, it is still relevant;
- *Kocie chrzciny. Lato i zima w Finlandii* [Cat's Christening: Summer and Winter in Finland], a book-length reportage by Małgorzata Sidz, a Japanologist and non-fiction writer, in which she describes "the land of a thousand lakes" and its inhabitants from a clearly subjective perspective; the book is reviewed by Laura Santoo, a Finnish lecturer working at Gdańsk University;
- *Rekonesans. Nordycka powieść historyczna w XXI wieku* [Reconnaissance: Nordic Historical Novel in the Twenty-First Century] (ed. Maria Sibińska), a collection of studies investigating the factors behind the dynamics of the eponymous phenomenon, which negotiates between the genre of historical novel and popular literature, socially agreed visions of history, and the postmodernist critique of such concepts as time or nation.

This year's volume closes with a report from the *Nordic Challenges* conference: "Nordic Neighborhoods: Affinity and Distinction in the Baltic Sea Region and Beyond" by Karolina Drozdowska, Marta Grzechnik and Kazimierz Musiał.

We hope you find this volume of *Studia Scandinavica* offers some inspiring reading.